

Behörighet - Sverige

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- 1 Ska jag väcka talan vid en allmän domstol eller vid en specialdomstol (t.ex. en arbetsdomstol)?
- 2 Om målet är av sådan natur att det ska prövas av allmän domstol, hur kan jag veta vid vilken domstol talan ska väckas?
 - 2.1 Görs det skillnad mellan lägre och högre instanser bland de allmänna domstolarna (t.ex. distriktsdomstolar som lägre domstolar och regionala domstolar som högre domstolar), och på vilken nivå ska mitt mål i så fall prövas?
 - 2.2 Territoriell behörighet (är domstolen i stad A eller domstolen i stad B behörig i mitt fall)?
 - 2.2.1 Huvudregeln om territoriell behörighet
 - 2.2.2 Undantag från huvudregeln
 - 2.2.2.1 När kan jag välja mellan domstolen i den ort där svaranden bor och någon annan domstol?
 - 2.2.2.2 När måste jag välja en annan domstol än domstolen i den ort där svaranden bor?
 - 2.2.2.3 Kan parterna själva utse en domstol som annars skulle vara obehörig?
- 3 Om målet är av sådan natur att det ska prövas av specialdomstol, hur kan jag veta vilken specialdomstol jag ska vända mig till?

1 Ska jag väcka talan vid en allmän domstol eller vid en specialdomstol (t.ex. en arbetsdomstol)?

Civilrättsliga tvister handläggs normalt vid en allmän domstol. Talan ska väckas vid en tingsrätt som är behörig.

Det finns två specialdomstolar som handlägger vissa tvister av civilrättslig karaktär, Arbetsdomstolen och Marknadsdomstolen. Dessutom finns det vissa tingsrätter som handlägger särskilda typer av mål. Information om dessa domstolars behörighet finns under [fråga 3 nedan](#).

Mer information om allmänna domstolar finns [här](#), och i fråga om specialdomstolar [här](#).

Vissa civilrättsliga tvister handläggs av organ som inte är egentliga domstolar. Genom ett förenklat förfarande inom ramen för den summariska processen kan kronofogdemyndigheterna förplikta en part att betala ett belopp eller att vidta andra åtgärder. Myndighetens avgörande kan överprövas av en tingsrätt. Vissa typer av hyres- och arrendetvister handläggs av hyresnämnder eller arrendenämnder.

2 Om målet är av sådan natur att det ska prövas av allmän domstol, hur kan jag veta vid vilken domstol talan ska väckas?

2.1 Görs det skillnad mellan lägre och högre instanser bland de allmänna domstolarna (t.ex. distriktsdomstolar som lägre domstolar och regionala domstolar som högre domstolar), och på vilken nivå ska mitt mål i så fall prövas?

Praktiskt taget samtliga civilrättsliga mål inleds i den lägsta instansen, tingsrätt.

2.2 Territoriell behörighet (är domstolen i stad A eller domstolen i stad B behörig i mitt fall)?

2.2.1 Huvudregeln om territoriell behörighet

Enligt huvudregeln ska talan väckas där svaranden har sitt hemvist. En fysisk person anses ha hemvist där han eller hon är folkbokförd. Skatteverket kan lämna upplysningar om var en person är folkbokförd (tel: +46 (0)8 56 48 51 60). Juridiska personers hemvist bestäms normalt av var styrelsen har sitt säte.

Det kan finnas en möjlighet att vända sig till en svensk domstol trots att personen inte bor i Sverige. Om svaranden inte har hemvist någonstans kan talan väckas där personen uppehåller sig eller, i vissa fall, där personen senast har haft hemvist eller uppehållit sig. I vissa civilrättsliga tvister kan talan väckas i Sverige även om svaranden har hemvist utomlands. Avgörande för dessa behörighetsgrunder är att det finns egendom i Sverige eller att ett avtal har ingåtts i Sverige.

När det gäller internationella förhållanden är det viktigt att komma ihåg att de svenska bestämmelserna om domstolars behörighet bara kan tillämpas om det finns svensk domsrätt. Det finns oftast svensk domsrätt om en svensk domstol är behörig enligt de nationella bestämmelserna om domstolars behörighet. I detta sammanhang är det också nödvändigt att beakta vilka internationella instrument som finns. De viktigaste för svensk del är Bryssel I-förordningen samt Brysselkonventionen och Luganokonventionen, vilka samtliga reglerar domstolars behörighet om svaranden har hemvist i en stat som omfattas av förordningen eller konventionerna. Dessa pekar också särskilt ut att den behörighetsgrund som innebär att talan om betalningsskyldighet får väckas där svaranden har egendom, inte får tillämpas mot en person som har hemvist i en medlems- eller konventionsstat.

2.2.2 Undantag från huvudregeln

2.2.2.1 När kan jag välja mellan domstolen i den ort där svaranden bor och någon annan domstol?

Det finns ett antal behörighetsregler som innebär att talan kan väckas även vid en annan domstol än den i den ort där svaranden bor. Dessutom finns det konkurrerande behörighetsregler i olika internationella instrument, som Bryssel I-förordningen samt Brysselkonventionen och Luganokonventionen.

Här följer de viktigaste svenska konkurrerande behörighetsreglerna:

- Den som lidit skada får väcka talan där den skadegörande handlingen företogs eller där skadan uppkom. Bestämmelsen är i princip inte tillämplig när det handlar om ett avtalsbrott. Skadeståndstalan med anledning av en brottslig handling kan föras i samband med åtal för brottet.
- Konsumenter har möjlighet att stämma en näringsidkare vid sin egen domstol i konsumentmål rörande mindre belopp.
- Talan rörande betalningsskyldighet på grund av ett avtal kan i vissa fall väckas där avtalet har ingåtts. Däremot finns det ingen bestämmelse i svensk lagstiftning som innebär att domstolen i den ort där ett avtal ska uppfyllas är behörig.
- Talan mot en näringsidkare rörande en tvist som uppkommit i en rörelseverksamhet kan i vissa fall väckas där driftsstället finns.
- Talan om vårdnad, boende och umgänge väcks normalt där barnet bor (se även ämnet Föräldraansvar - Sverige).
- Talan om underhåll till barn väcks normalt vid svarandens hemvistdomstol, men frågan kan även tas upp av en annan domstol i faderskapsmål, äktenskapsmål eller i mål om föräldraansvar (vårdnad om barn och barns boende).

2.2.2.2 När måste jag välja en annan domstol än domstolen i den ort där svaranden bor?

Svensk rätt innehåller ett antal exklusiva behörighetsregler som innebär att talan måste väckas vid en viss domstol. Dessutom finns det exklusiva behörighetsregler i olika internationella instrument, som Bryssel I-förordningen samt Brysselkonventionen och Luganokonventionen. Om en talan som omfattas av någon av dessa regler väcks vid en annan domstol än den som är exklusivt behörig, får denna domstol inte handlägga målet.

Här följer de viktigaste svenska exklusiva behörighetsreglerna:

- De flesta fastighetsrättsliga tvister måste tas upp av domstolen i den ort där fastigheten är belägen.
- Vissa tvister som rör fastigheter ska tas upp av fastighetsdomstol eller av hyres- och arrendenämnd. Även här är det avgörande var fastigheten är belägen.
- Talan rörande arvsrättsliga frågor ska prövas av domstolen i den ort där den avlidna personen bodde.
- Tvister som rör äktenskap och bodelningstvister ska tas upp av domstolen i den ort där någon av parterna bor.
- När Arbetsdomstolen eller Marknadsdomstolen ska pröva en tvist går det inte att vända sig till den allmänna domstol i den ort där svaranden bor.
- För tvister som gäller miljö rätt, sjö- och immaterialrätt finns det i flera fall särskilda bestämmelser som innebär att endast en domstol är behörig.

- Svea hovrätt är exklusivt behörig att ta upp vissa ansökningar om verkställighet av utländska avgöranden.

2.2.2.3 Kan parterna själva utse en domstol som annars skulle vara obehörig?

Parterna kan ingå avtal om att en tvist får eller ska väckas vid viss domstol, prorogationsavtal. Avtalet ska vara skriftligt. Avtalet kan innebära att enbart en domstol är exklusivt behörig. Det är även möjligt att avtala att en annan domstol blir behörig än vad som följer av de normala behörighetsreglerna. Parterna kan också anvisa flera domstolar som behöriga.

Den domstol som parterna har pekat ut som behörig domstol är i princip skyldig att ta upp ett mål som inleds vid den domstolen. Detta gäller dock inte om avtalet strider mot någon exklusiv behörighetsregel. Om någon part invänder att prorogationsavtalet är ogiltigt, måste domstolen också pröva detta, vilket kan medföra att domstolen inte blir behörig.

En domstol, som annars inte är behörig, blir behörig om svaranden inte invänder att talan väckts vid fel domstol, s.k. tyst prorogation. Detta gäller dock inte om det finns exklusiva behörighetsregler, vilka domstolen självmant ska pröva. Däremot ska domstolen inte självmant undersöka om talan väckts i strid med huvudregeln, konkurrerande behörighetsregler eller ett prorogationsavtal. En invändning om att domstolen inte är behörig måste framföras första gången parten yttrar sig i målet. Om svaranden överhuvudtaget inte yttrar sig i målet och domstolen ska meddela en tredskodom, måste dock domstolen göra en viss undersökning av om den är behörig.

3 Om målet är av sådan natur att det ska prövas av specialdomstol, hur kan jag veta vilken specialdomstol jag ska vända mig till?

Det finns två specialdomstolar som handlägger tvister av civilrättslig karaktär, Arbetsdomstolen och Marknadsdomstolen. Arbetsdomstolen handlägger arbetstvister, dvs. tvister som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Marknadsdomstolen handlägger konkurrensrättsliga och marknadsföringsrättsliga mål och ärenden.

Det finns vissa tingsrätter som handlägger särskilda typer av civilrättsliga mål. Av landets tingsrätter är fem mark- och miljödomstolar. De handlägger mål enligt miljöbalken samt mål som rör expropriation och fastighetsbildning. Sjörättsliga frågor handläggs av sju tingsrätter som är sjörättsdomstolar. Det finns särskilda bestämmelser om immaterialrättsliga tvister, särskilt patent, som innebär att Stockholms tingsrätt är exklusivt behörig.

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Senaste uppdatering: 19/05/2014